

TELMA-koulutuksen järjestäminen Ylä-Savossa

Spesian hallitus

Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021. Tuolloin tilanne TELMA-koulutuksen suhteen oli täällä Ylä-Savossa huono: vaativaa erityistä tukea tarvitsevien nuorten lähimmät koulutusmahdollisuudet olivat lähes sadan kilometrin päässä. Savon ammattiopisto perusti Iisalmeen lopulta TELMA-ryhmän, mutta vuoden 2024 loppupuolella saimme harmiksemme kuulla sen lakkauttamisesta kevään 2025 jälkeen. Tilanne tulisi olemaan alueellamme jälleen monin tavoin ongelmallinen.

Olemme olleet Iisalmen kaupungin edustajina tiiviissä yhteydessä Ammattiopisto Spesiaan TELMA-koulutuksen järjestämiseen liittyvissä asioissa tämän kevättalven ajan. Syy, miksi Ammattiopisto Spesia nousi selvittelyissämme lopulta keskeiseen rooliin, liittyy ammatillisen koulutuksen järjestäjien vaativan erityisen tuen järjestämislupiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön opetusneuvos Anne Ekrothin mukaan ammatillisella erityisoppilaitoksella on järjestämisluvassaan *velvoite* järjestää tutkintoja ja koulutusta vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille ensisijaisella toiminta-alueellaan. Pohjois-Savon alueella järjestämisvastuu on järjestämisluvassa Ammattiopisto Spesialla.

Selvittelymme ja yhteistyömme alkoi tammikuussa 2025 yhteydenotolla Ammattiopisto Spesian rehtori Jaana Myyryläiseen. Kartoitimme ensin kaikkien Ylä-Savon seutukuntien (+ Rautavaaran) TELMA-opiskelijoiden opiskelijaennusteen tulevan kolmen vuoden ajalle. Mainittakoon tässä yhteydessä, että Ylä-Savon seutukunta on seitsemän kunnan ja noin 50 000 asukkaan muodostama kokonaisuus, jonka suurin kaupunki ja alueen ja seudun keskus on Iisalmi. Ehdotimme yhtenä mahdollisuutena TELMA-koulutuksen järjestämisen fyysisiksi tiloiksi Toimi-säätiötä, jolla on pitkät perinteet esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja kehitysvammalain mukaisesta työtoiminnasta. Toimi-säätiön monipuoliset työ- ja oppimisympäristöt voisivat toimia luontevana jatkona monelle TELMA-koulutukseen tulijalle. Jaana Myyryläinen ja koulutuspäällikkö Mari Räsänen kävivät Iisalmissa tutustumassa mm. näihin tiloihin.

Saimme tiedon 22.4.2025, että Spesian hallitus oli tehnyt negatiivisen päätöksen eli TELMA-koulutusta ei tulisi järjestämään Iisalmeen. Syiksi kerrottiin pieni opiskelijavolyymi ja -ennuste sekä se, että järjestämispaikat kohdistuisivat enemmänkin suuriin kasvukeskuksiin. Tämä tieto oli tietenkin monin tavoin harmillinen. Elämme täällä nyt sen tosiasian kanssa, että vaikka oppilasvolyymimme ei ylläkään suurten kasvukeskusten lukemiin, on meillä kuitenkin alueellamme oppivelvollisia kehitysvammaisia nuoria, joille ei ole tarjota koulutuspaikkaa kotiseudulta. Minne ohjataan nyt vaativaa erityistä tukea tarvitseva nuori, kun kaikkien kohdalla asuntola-asuminen ei onnistu eikä pelkästään satelliittiopetuksena tapahtuva opiskelu ole ihanteellinen opiskelumuoto ajatellen vaativan erityisen tuen tarpeessa olevan oppivelvollisen lain takaamaa oikeutta kokonaisvaltaiseen tukeen ja käytännönläheiseen opetukseen?

Pitkien koulumatkojen vuoksi monien opiskelijoiden päivä venyy niin pitkäksi, että se olisi vaativaa erityistä tukea tarvitseville nuorille liian rasittavaa. Esimerkiksi vaikeavammaisen pyörätuolissa istuva nuori ei jaksakaan istua pitkiä taksimatkoja, ja niiden vuoksi myös avustajien työajat saattavat venyä liian pitkiksi. Moni ilman pyörätuoliakaan liikkuva vaativan erityisen tuen nuori ei pysty matkustamaan taksissa itsenäisesti. On ylipäättää epäinhimillistä, että alaikäisen, varsinkin vaativaa tukea tarvitsevan nuoren, tulisi irtautua perheestään ja läheisistään opintojen vuoksi kauaksi. Oppivelvollisuuslain mukaista ei ole sekään, että opiskelijaa ohjataan tai patistetaan hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä sen vuoksi, että sopivaa opiskelupaikkaa tai riittävää tukea ei saada järjestettyä tietylle alueelle.

Näiden olemassa olevien ongelmien vuoksi olimme jälleen yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ministeriön yksiselitteinen kanta oli, että koska Spesialla on järjestämisluvassaan vaativan erityisen tuen järjestämisvelvoite Pohjois-Savon alueella, on sen nyt ratkaistava tämä asia jotenkin. Saimmekin samana päivänä tiedon, että asia otetaan uudelleen käsittelyyn Spesian hallituksessa.

Olemme edelleen sitä mieltä, että tarvitsemme ryhmämuotoisen TELMA-koulutuksen Iisalmeen. Mikäli opiskelijavolyymiin kaivataan lisäystä, ehdotettiin ministeriöstä TELMAN ja vaativan erityisen tuen TUVA-koulutuksen yhdistelmää. Tämä olisi mielestämme hyvä ajatus, sillä myös vaativan erityisen tuen TUVA-koulutusta kaivattaisiin alueellemme. Halutessanne myös kouluympäristö kaupungin keskustassa voisi jatkossa (v. 2027) olla mahdollinen koulutuksen toteutuspaikka.

TELMA-paikkojen alueellinen epätasaisuus on valitettava tosiasia, johon toivottavasti saadaan muutos viimeistään TELMA-koulutuksen uudistuksen myötä. Tätä koulutuksellisen alueellisen eriarvoisuuden kehitystä vastaan voidaan kuitenkin taistella jokaisella koulutuspäätöksellä: turvataan jokaiselle heikoimmassa asemassa olevallekin vaativan erityisen tuen opiskelijalle yhdenvertaiset ja sivistykselliset oikeudet. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) suosittelee TELMA-koulutuksen osalta, että jatkossakin koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus lisätä TELMA-opiskelijoiden koulutuspaikkoja yhteishaun päättymisen jälkeen. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee varmistaa, että koulutuksen järjestäjillä on riittävät resurssit tarjota TELMA-koulutusta alueellisesti niin, että opiskelijat pääsevät opiskelemaan lähellä kotiaan ja tukiverkostoaan.

Toivottavasti saamme alueemme nuorille tasavertaiset mahdollisuudet laadukkaasti toteutettuun TELMA-koulutukseen ja pystymme turvaamaan näin kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellisen perusosaamisen ja sivistyksen sekä edistämään yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti.

Iisalmessa 23. huhtikuuta 2025

Ystävällisin terveisin

Jarmo Ronkainen
kaupunginjohtaja

Kirsi-Tiina Ikonen
toimialajohtaja